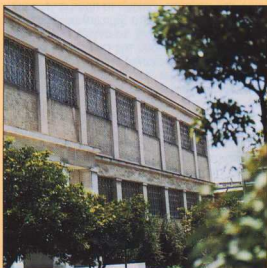

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Γεώργιος Σταϊνχάουερ
Έφορος Αρχαιοτήτων Αττικής

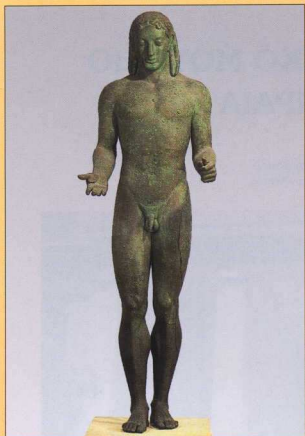

Η είσοδος του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά.

Πρόσωσηψη του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά.

Το νέο Μουσείο του Πειραιά, που άνοιξε το 1981 και πρόσφατα ανακαινίσθηκε, διαδέχθηκε ένα παλαιότερο (που είχε ιδρυθεί το 1935) και πολύ μικρότερο, με είσοδο από την οδό Φιλελλήνων, το οποίο τώρα έχει μετατραπεί σε αποθήκη. Το Μουσείο περιλαμβάνει εκθέματα, κατά κύριο λόγο γλυπτά και κεραμικά, που προέρχονται από ανασκαφές και τυχαία ευρήματα από τον Πειραιά, την περιοχή της παραλίας και τα νησιά του Αργοσαρωνικού. Το είδος των εκθεμάτων και τα χρονικά όρια που καλύπτει η συλλογή είναι αντιπροσωπευτικά της ιστορίας – της ακμής και της παρακμής –, αλλά και της σύνθεσης του πληθυσμού της πόλεως. Μοναδικής σημασίας εκθέματα είναι τα ειδώλια του μινωικού ιερού κορυφής των Κυθήρων και του μυκηναϊκού ιερού των Μεθάνων, το έμβολο μιας τριήρους και το αγορανομικό ανάγλυφο της Σαλαμίνας, τα μουσικά όργανα από τον τάφο του ποιητή της Δάφνης, και φυσικά τα χάλκινα αγάλματα, κατά κύριο λόγο ο χάλκινος αρχαϊκός Απόλλωνας του Πειραιώς και το ταφικό μνημείο της Καλλιθέας.

Χάλκινο γάλαμα Απόλλωνα από τον Πειραιά (γύρω στο 520 π.Χ.).
Μουσείο Πειραιά.

Η επίσκεψη του Μουσείου, που για λόγους προστασίας του παρακείμενου ελληνιστικού θεάτρου σχεδιάστηκε ως διώροφο κτήριο, αρχίζει από την κεφαλή της σκάλας. Τα εκθέματα του προθάλαμου του ορόφου (αρ. 1) αναφέρονται στη θρησκευτική ζωή στην Αττική και στην εμπορική και πολεμική λειτουργία της αρχαίας πόλης του Πειραιά. Απέναντι στη σκάλα βρίσκεται προθήκη με αναθήματα από διάφορα ιερά της Αττικής: από το πρώιμο αρχαϊκό ιερό του Διός στην Πάρνηθα και από το πειραικό ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος.

Σε ειδική προθήκη εκτίθενται τα αναθήματα από το μινωικό ιερό κορυφής των Κυθήρων (μια σπάνια συλλογή από χάλκινα ανδρικά και γυναικεία ειδώλια και περιτμητές μορφές, ειδώλια σκορπιού και ένα κοχλιάριο από στεατίτη με επιγραφή σε Γραμμική Α' γραφή).

Στη δεξιά πλευρά της αίθουσας έχουμε αντικείμενα που συνδέονται με την αρχαία αγορά, όπως το σπάνιο μετρολογικό ανάγλυφο της Σαλαμίνας, ένα μετρητή υγρών και ένα πολύ ενδιαφέροντα αγορανομικό κατάλογο για εντόσθια του 1ου αι. π.Χ. Αριστέρα, σε προθήκη αφιερωμένη στο ναυτικό, το σπάνιο (ένα από τα ελάχιστα σωζόμενα) χάλκινο έμβολο και ο μαρμάρινος οφθαλμικός τριήρορας, και δίπλα λίθινες άγκυρες. Στην είσοδο της αίθουσας των επιτύμβιων εκτίθεται μια ξύλινη θήκη (νεκρόκασα) από τάφο του 4ου αι. π.Χ.

Άγαλμα θεάς Αθηνάς από τον Πειραιά. Μουσείο Πειραιά.

Οι προθήκες της Αίθουσας Κεραμικής (αρ. 2), που ανοίγεται απέναντι στη σκάλα, περιλαμβάνουν ευρήματα των ανασκαφών των τελευταίων ετών από την αττική παραλία και τα νησιά του Σαρωνικού, που καλύπτουν μια μακριά περίοδο από τα μυκηναϊκά ως τα ελληνιστικά χρόνια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα αναθήματα του μυκηναϊκού ιερού των Μεθάνων (σπανιότατα ειδώλια αρμάτων, ιππέων και ταυροκαθπτών, επίσης ένα ρυτό με μορφή κεφαλής χοίρου), τα πρώιμα γεωμετρικά αγγεία και κοσμήματα (βραχιόλια, χρυσές περόνες) από τη Σαλαμίνα, μεταξύ των οποίων ένας Κλασικής περιόδου της συλλογής Γερούλανου από τους Τράχωνες, μεταξύ των οποίων ένας αμφορέας με παράσταση συλλογής του ελαίου για τα Παναθήναια, και τέλος τα ευρήματα των τάφων της Τροιζήνας (χάλκινα αγγεία και "μυλιακό" ανάγλυφο με παράσταση του Ηρακλή που παλεύει με τον κένταυρο Νέσσο).

Μια σειρά τριών προθηκών δεξιά είναι αφιερωμένη στο παιδί (μνισατούρες αγείων, παιχνίδια και παραστάσεις από τη ζωή του παιδιού, προερχόμενες κυρίως από παιδικές ταφές), στο γυναικωνίτη και στον κόμο του Αθηναίου, με αντικείμενα και παραστάσεις από την παλαίστρα, τον πόλεμο και τις επαγγελματικές ασχολίες. Στην κεντρική προθήκη εκτίθενται μουσικά όργανα, εργαλεία γραφής και κείμενα σε πάπυρο και σε ξύλινα πινακίδια, όλα από τον λεγόμενο τάφο του ποιητή της Δάφνης.

Τα πέντε χάλκινα αγάλματα του ευρήματος του Πειραιώς του 1959, που εκτίθενται στις δύο συνεχόμενες Αίθουσες των Χαλκίνων Αγαλμάτων (αρ. 3 και 4), ο μοναδικός στον κόσμο αρχαϊκός κούρος-Απόλλων (μαζί του εκτίθεται η πρώιμη αρχαϊκή κόρη του Αγ. Γιάννη Ρέντη και, προσωρινά, ο κούρος της Αφαιάς), τα δύο αγάλματα της Αρτέμιδος, η Αθηνά του Πειραιώς και το τραγικό προσωπείο, αποτελούν το στολίδι του Μουσείου.

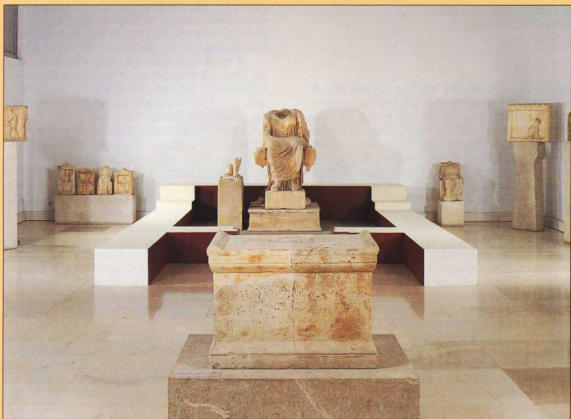
Η Αίθουσα της Κυβέλης (αρ. 5) έχει πάρει την ονομασία της από την αναπαράσταση ενός τυπικού ιερού των κλασικών χρόνων, στο κέντρο του οποίου βρίσκεται ο ναΐσκος με το λατρευτικό άγαλμα της Κυβέλης, αντίγραφο του έργου του Αγοράκριτου, που βρέθηκε στο Μοσχάτο, τον οποίο πλαισιώνουν αναθήματα από διάφορα ιερά, όπως το γνωστό ανάγλυφο του Ασκληπιείου με τη θεραπεία μιας γυναίκας από το θεό, δύο σπουδαία ηρωικά ανάγλυφα (νεκρόδειπνα) του 5ου αι. π.Χ., κ.ά. Ο βωμός φέρει αφιέρωση στο θεό Ήλιο.

Την είσοδο στην αίθουσα πλαισιώνουν δύο ερμαιοειδείς στήλες του 1ου αι. π.Χ. που βρέθηκαν μαζί με τα χάλκινα αγάλματα. Από το ίδιο ευρήμα προέρχεται και το σύγχρονο (1ος αι. π.Χ.) "φασκιωμένο" μαρμάρινο αγαλματάκι μιας ανατολίτικης Αρτέμιδος. Δίπλα εκτίθεται το αρχαιολογικό άγαλμα της θεάς από το πειραικό ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος.

Στην Αίθουσα των Κλασικών Επιτυμβίων (αρ. 6) φιλοξενείται μια πολύ αξιολογη συλλογή

Ο επιτύμβιος λέων του Μοσχάτου.

Η αίθουσα της Κυβέλης.

Το ταφικό μνημείο της Καλλιθέας.

επιτυμβίων αναγλύφων του 5ου και του 4ου αι. π.Χ., που αποτέλεσαν βασικό μέσο της αισθητικής έκφρασης και της αντίληψης του αρχαίου Αθηναίου για τη ζωή και το θάνατο. Ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει μέσα από πολλά γνωστά δείγματα την εξέλιξη του είδους από τη σύγχρονη με τον Παρθενώνα- αναγέννησή του έως τα μέσα του 4ου π.Χ. Διάχυτη είναι στην αίσθηση η αίσθηση της γαλήνιας αποδοχής του θανάτου του νεού, της κοπέλας, ή της υπέρτατος που χάθηκε στον τοκετό. Η εξέλιξη στο βάθema του χώρου και του συναισθήματος των μορφών, που εικονογραφήνουν δύο ανάγλυφα (αυτό των οπλιτών του Πελοποννησιακού πολέμου Χαϊρεδήμου και Λυκέα από τη Σαλαμίνα και τη στήλη των Ιππομάχου και Καλλία, πατέρα και γιου) στο κέντρο των στενών πλευρών της αΐθουσας, θα κορυφωθεί στις ανήσυχες και γεμάτες πάθος οικογενειακές σκηνές του δεύτερου μισού του αιώνα στις αΐθουσες 7 και 8 του ισογείου. Χαρακτηριστικά της σύνθεσης του περαικότου πληθυσμού είναι τα επιτύμβια μετοίκων με φοινικικές επιγραφές.

Τα περισσότερα από τα μεγάλα ταφικά μνημεία των αΐθουσών αρ. 7 και 8 του ισογείου

ήσαν στήμενα δίπλα στους μεγάλους δρόμους που συνέδεαν τον Περαιά με την Αθήνα κατά μήκος των Μακρών Τειχών. Από εκεί προέρχεται το μεγάλο lionτάρι, σήμα ενός τάφου από το Μοσχάτο, πιθανόν και ο αετός με το φίδι, ίσως από τον τάφο ενός μάντη, και τέλος η γιγαντιαία (ύψους 3,5 μ.) στήλη του Παγγάρου, οπλίτη που σκοτώθηκε στη μάχη της Χαϊρώνειας.

Στο βάθος, αναστηλωμένο πρόσφατα σε βαθύτερο επίπεδο, το μοναδικό σε μέγεθος (ύψος 7 μ.) και πολυτέλεια ταφικό μνημείο ενός μετοίκου-σιτεμπόρου από την Ίστρια της σημερινής Ρουμανίας, που βρέθηκε κοντά στο σταθμό της Καλλιθέας. Η βάση έχει εξελιχθεί σε μνημειώδες βάθρο με ζωφόρο (αμαζονομαχία) και γείσο, η στήλη σε ναίσκο, όπου μπροστά σε φόντο από γκρίζο μάρμαρο προβάλλονται σε παράταξη τα αγάλματα του νεαρού αθλητή ανάμεσα στον πατέρα και τον μικρό δούλο. Φανερή είναι η επίδραση του μεγάλου συγχρόνου γλύπτη Λυσίππου. Θραύσματα από ένα παρόμοιο μνημείο δείχνουν ότι δεν επρόκειτο για εξαίρεση. Εξηγείται έτσι η αντίδραση του, γνωστού από τον ομώνυμο πλατωνικό διάλογο, αριστοκράτη Λύση, του οποίου σώζεται η απλή μαρμάρηνη λουτροφόρος, καθώς και η γενική απαγόρευση των επιτυμβίων μνημείων από το Δημήτριο Φαληρέα το 317.

Στο χαριτωμένο κόσμο της ελληνιστικής πλαστικής, όπου κυριαρχεί η γυναικεία χάρη και η παιδική τρυφερότητα, είναι αφιερωμένη η αΐθουσα 9, με λίγα αλλά χαρακτηριστικά του ύφους της εποχής έργα, μεταξύ των οποίων κεντρική θέση κατέχει το άγαλμα μιας νεαρής γυναικείας θεότητας ή προσωποποίησης, που βρέθηκε πρόσφατα στη χωματερή των Άνω Λισίων.

Η τελευταία αΐθουσα του Μουσείου (αρ. 10) είναι αφιερωμένη στην τέχνη της Ρωμαϊκής περιόδου. Η αΐθουσα φιλοξενεί σημαντικά δείγματα από τους βασικούς τομείς της παραγωγής της νεοαττικής βιοτεχνίας των 1ου έως 3ου αι. μ.Χ. Κοντά στην είσοδο σειρά διακοσμητικών νεοαττικών αντιγράφων γνωστών κλασικών αναγλύφων, όπως της Αμαζονομαχίας από την ασπίδα της Παρθένου Αθηνάς του Φειδία, από ένα φορτίο που προοριζόταν για εξαγωγή στη Ρώμη και κατέληξε στον πυθμένα του λιμανιού. Τον τρόπο δουλειάς των αντιγραφών δείχνουν δύο ημιτελή ανάγλυφα με παραστάσεις θεών.

Στο μεσαίο τμήμα της αΐθουσας, απέναντι σε μια σειρά αντιγράφων κλασικών αγαλμάτων, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση έχει ο μεταπολυκλήτειος Ερμής της Κηφισιάς, εκτίθενται χαρακτηριστικά δείγματα της εξέλιξης του επιτυμβίου αναγλύφου από τον 1ο αι. π.Χ. έως τον 3ο αι. μ.Χ.

Στο βάθος της αΐθουσας δεσποζουν, ανάμεσα στα πορτρέτα ιδιωτών και αυτοκρατόρων από τον 1ο έως τον 3ο αι. μ.Χ., οι περσικοί άνδριάντες του Τραϊανού (μόνο το κεφάλι) και του Αδριανού, καθώς και ο άπνοιος άνδριάν του αυτοκράτορος των τριών μηνών του 238 αι. μ.Χ. Βαλβίνου.